

Aukštadvaris Hillfort and the Settlement at its Foot

Due to the environment management work being carried out by the Directorate of Aukštadvaris Regional Park, a field evaluation was conducted at Aukštadvaris hillfort (S Lithuania) and the settlement at its west foot in the autumn of 2011. In all, 27 test pits were excavated (a total of 31 m²). Previously, the hillfort and its settlement were partially investigated during 1957–1960 by Archaeologists V. Daugudis and A. Bernotaitė-Gerdvilienė.

13 test pits were excavated on the hillfort SE scarp and a cultural layer with archaeological finds including fragments of pottery, animal bones, and an unidentified stone artefact was found in three test pits (3, 5, 6).

In addition, 14 test pits were excavated in the area of former settlement at the hillfort's W foot. A cultural layer was distinguished in a few of these test pits (14, 15, 19). Most of the artefacts were found in test pit 15, which contained an 80 cm thick cultural layer with finds characteristic to settlements (i.e. pottery (Fig. 1) and animal bones) as well as clay spindle whorls (Fig. 2).

In summary, 434 fragments of pottery, animal bones, spindle whorls, and an unknown stone artefact were found in the discovered cultural layers.

Simona Širvydaitė

Jurbarko piliakalnio papėdės gyvenvietė

Jurbarko piliakalnis (UK 2036), vadinamas Bišpiliu, Višpiliu, yra Jurbarko miesto Š dalyje, 1,4 km į Š nuo Imsrės ir Mituvos santakos, 550 m į ŠR nuo Mituvos kairiojo kranto ir 100 m ta pačia kryptimi nuo Jurbarko kapienių. Piliakalnis įrengtas Imsrės upelio kairiajame krante esančioje aukštumoje. Iš Š, V ir P jį juosia Imsrės upelis ir jo slėnis, iš R – aukštuma. Piliakalnio šlaitai nuo slėnio statūs, iki 17–20 m aukščio. Viršuje yra 58 m ilgio R–V kryptimi ir 28 m pločio aikštelė, kurios R gale yra 5 m aukščio nuo aikštelės puslankiu supiltas pylimas. P ir PR nuo piliakalnio, Imsrės viršutinėje terasoje, kolektyvinių sodų užimtame lauke ir Imsrės slėnyje, abipus upelio yra 200 m ilgio Š–P kryptimi ir iki 170 m pločio senovės gyvenvietė.

Piliakalnis apardytas XIX a. pabaigoje, kasinėjant dvarininkui I. Vasilčikovui. Tada aikštelės centrinėje dalyje buvo iškastos 2 keturkampės 2 m² duobės. Šių kasinėjimų metu rasta žistos keramikos, puoštos lygiagrečių ir banguotų linijų ornamentu, lipdytų puodų šukių, aptikta nemažai geležinių strėlių antgalių, keletas ietgalių, peilių, raktų, žalvarinių įvijų, pasaginių aguoninėmis ir keturkampėmis galvutėmis ir apvalių plokštelių segių, taip pat apyrankių plonėjančiais ir gyvuliniais galais, keli sidabriniai ilgieji lydiniai, keletas gintarinių karolių, smiltainio akmens bei molio verpstukų.

Piliakalnio papėdės gyvenvietė žvalgyta 1960 m. LII, tada joje surasta žistos ir lipdytos keramikos puodų šukių, 1972 ir 1990 m. MMT. 1996 m. MMT patvirtino piliakalnio su

gyvenvietė teritoriją, kuri 1997 m. KPD nutarimu įrašyta į NKVR. 2006 m. Jurbarko piliakalnio papėdės gyvenvietėje vykdyti žvalgomieji archeologiniai tyrimai (*ATL 2006 metais*, Vilnius, 2007, p. 84–86). Jų metu buvo ištirta 1,2 m pločio ir 158 m ilgio juosta. P senovės gyvenvietės dalyje, palei piliakalnį, kairiajame Imsrės upelio krante buvo aptiktas 0,4–1,3 m storio kultūrinis sluoksnis su plonais sąnašinio smėlio tarp sluoksniais.

2011 m. rugsėjo mėnesį, planuojant įrengti medinius laiptus, trinkelį ir skaldos takus, šviestuvus, pavėsinę, suolus ir pėsčiųjų tiltelius, Jurbarko savivaldybės užsakymu Jurbarko piliakalnio papėdės gyvenvietėje buvo atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai. Jų metu ištirtas bendras 28 m² plotas: 4 1x2 m dydžio šurfai projektuojamų pėsčiųjų tiltelių polių vietose, 3x3 m dydžio šurfas projektuojamos pavėsinės vietoje, 11 1x1 m dydžio šurfų projektuojamų šviestuvų vietose. Projektuojamų takų vietose mechanizuotai nuimant 1,5 m pločio, 35 cm storio, o šviestuvų kabelių

1 pav. Keramika iš Jurbarko papėdės gyvenvietės. S. Širvydaitės nuotr.

Fig. 1. Pottery from the settlement at the foot of Jurbarkas hillfort.

vietose – 30 cm pločio, iki 35 cm storio augalinio grunto sluoksnį, buvo atliekami žvalgymai. Iš viso žvalgytas 890 m² plotas.

Šurfe 6, kastame 9 m į PV nuo Imsrės, būsimo šviestuvo vietoje, 10 cm gylyje atkastas 10–15 cm storio juodos žemės kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta VII–XIX a. datuojama pilka žiestos keramikos šukė. Šurfe 12, kastame papėdės gyvenvietės P dalyje palei piliakalnį, aptiktas 1,05 m storio juodos žemės kultūrinis sluoksnis, kuriame rastos 42 žiestos ir lipdytos keramikos šukės, puoštos lygiagrečių ir banguotų linijų ornamentu, įkartinėmis. Pagal rastą keramiką kultūrinį sluoksnį galima būtų datuoti II tūkst. I puse (XI–XIII a.) (1 pav.). Šurfe 14 atkastas 40 cm storio pilkos povėlinės žemės sluoksnis su horizontaliais 5 cm storio juodos žemės kultūrinio sluoksnio pėdsakais, kuriame rastas XI–XIII a. datuoja-

mas lipdyto puodo dugno fragmentas. Šurfe 16 30 cm storio pilkame povelėninės žemės sluoksnyje rastos 2 pilkos žiestos keramikos šukės, datuojamos XVII–XIX a.

Žvalgymų metu gyvenvietės PR dalyje, būsimo tako vietoje, šalia tiltelio P pusės rasta žiesta ornamentuota keramikos šukė, datuojama XVII–XVIII a., šalia šurfo 12, būsimo tako vietoje, rasta žiesta keramikos šukė, datuojama XIX–XX a.

Kituose šurfuose radinių ar archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio nerasta.

The Settlement at the Foot of Jurbarkas Hillfort

In September 2011, a field survey and evaluation (a total of 28 m²) were conducted at the sites of planned wooden stairs, paver and gravel paths, lights, bowers, benches, and pedestrian bridges at the settlement at the foot of Jurbarkas hillfort. A 10–105 cm thick black soil cultural layer, which contained sherds of 7th–19th-century hand built and thrown pottery (Fig. 1) was found in test pits 6, 12, 14, and 16.

Ramūnas Šmigelskas

Luponių piliakalnio papėdės gyvenvietė

Luponių (Šiaulių r., Kužių sen.) piliakalnis, dar vadinamas Perkūnkalniu, yra apie 1 km į PR nuo Verbūnų gyvenvietės, kelio Verbūnai–Luponys dešinėje pusėje. Piliakalnis įrengtas atskiroje kalvoje stačiais apie 10 m aukščio šlaitais. ŠV pusėje, žemiau aikštelės, yra priešpilis. 1997 m. tyrimų metu nustatyta, kad R ir PR piliakalnio papėdėje yra išlikęs iki

50 cm storio papėdės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, datuojamas X–XIII a. (*ATL 1996 ir 1997 metais*, Vilnius, 1998, p. 74–77). Piliakalnio ŠV ir P priegose gyvenama, pastatyta keletas gyvenamosios ir ūkinės paskirties pastatų.

2011 m. žvalgomieji tyrimai vykdyti piliakalnio V papėdės gyvenvietės PV, PR ir R dalyse ir vizualinėje apsaugos zonoje. Vizualinėje apsaugos zonoje iširta 11 1x1 m dydžio šurfų, kuriuose archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ir radinių neaptikta. Piliakalnio papėdės gyvenvietės teritorijoje iširti 4 3x1 m ir vienas 2x1 m dydžio šurfas. Bendras tyrimų plotas sudarė 14 m².

Piliakalnio papėdės gyvenvietės teritorijoje tirtuose šurfuose aptiktas iki 40 cm storio su gyvenvietė sietinas X–XIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis, esantis po 40–50 cm storio kaimavietės XVII–XX a. sluoksniu. Ryškiausias šis sluoksnis buvo piliakalnio PV papėdėje, šurfe 13, kur po 40 cm storio XX a. sluoksniu fiksuotas apie 30 cm storio gyvenvietės sluoksnis. PV šurfo dalyje aptikta 1x0,8 m dydžio duobė, įgilinta dar apie 30 cm. Šiame gyvenvietės sluoksnyje aptikta lipdytos ir žiestos keramikos šukių, žalvarinis žvanguotis (1 pav.), molio tinko fragmentų bei pavieniai skaldyti akmenys.

Šurfe 15 po velėna tirtas 20–30 cm storio tamsiai pilkų žemių sluoksnis, kuriame rasta vėlyvų žiestų keramikos šukių ir keletas smulkių molio tinko fragmentų. Po šiuo sluoksniu šurfo PV dalyje fiksuotas pilkų žemių su molio tarpais sluoksnis. Po pilkomis žemėmis tirtas apie 40 cm storio juodų žemių sluoksnis su degėisiais. Šiame sluoksnyje 60 cm gylyje rastos 3 apžiestos keramikos šukės gana storumis sienelėmis, nemažai molio tinko gabalų – vienas jų įdomus tuo, kad ant jo matyti 3 pirštų braukimo žymės. Sluoksnyje gausu ir skal-